

Sygn. akt IV KS 5/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 marca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Pietruszyński (przewodniczący)

SSN Jacek Błaszczyk (sprawozdawca)

SSN Barbara Skoczowska

Protokolant Małgorzata Gierczak

w sprawie **W. A.**

oskarżonej z art. 212 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 4 marca 2020 r.,

skargi pełnomocnika oskarżyciela prywatnego M. K.

na wyrok Sądu Okręgowego w K.

z dnia 27 listopada 2019 r., sygn. akt IV Ka (...),

uchylający wyrok Sądu Rejonowego w K.

z dnia 2 sierpnia 2018 r., sygn. akt II K (...),

i przekazującego sprawę do rozpoznania sądowi wojskowemu,

na podstawie art. 539e § 2 k.p.k.

- 1. uchyla wyrok w zaskarżonej części i przekazuje sprawę
wobec W. A. Sądowi Okręgowemu w K.
do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;**
- 2. zwraca oskarżycielowi prywatnemu M. K.**

opłatę od skargi w kwocie 450 (czterystu pięćdziesięciu) złotych.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w K. prowadził postępowanie w sprawie z oskarżenia prywatnego W. A. przeciwko M. K. o czyn z art. 212 § 1 k.k. oraz z oskarżenia wzajemnego M. K. przeciwko W. A. oskarżonej o czyn z art. 212 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

Wyrokiem z dnia 2 sierpnia 2018 r., sygn. akt II K (...), Sąd Rejonowy w K. na podstawie art. 66 k.k. i art. 67 § 1 i § 3 k.k. warunkowo umorzył postępowanie przeciwko W. A. na okres próby wynoszący 1 rok oraz orzekł od oskarżonej na rzecz M. K. nawiązkę w kwocie 2000 zł. Na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k., art. 414 § 1 k.p.k. oraz art. 632 pkt 1 k.p.k. oskarżonego M. K. uniewinnił od popełnienia zarzucanego mu czynu i kosztami w tym zakresie obciążył oskarżycielkę prywatną.

Po rozpoznaniu apelacji oskarżonej W. A., jej pełnomocnika oraz pełnomocnika M. K., Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 27 listopada 2019 r., sygn. akt IV Ka (...), uchylił zaskarżony wyrok i sprawę oskarżonych i oskarżycieli wzajemnych przekazał do ponownego rozpoznania Wojskowemu Sądowi Okręgowemu w W.. Sąd podkreślił, że w sprawie zaistniała bezwzględna przyczyna odwoławcza określona w art. 439 § 1 pkt 3 k.p.k., co skutkowało uchyleniem w całości przedmiotowego orzeczenia i wydaniem wskazanego orzeczenia następczego. Sąd odwoławczy zaznaczył, że ograniczył rozpoznanie apelacji do wskazanego uchybienia, podlegającego uwzględnieniu z urzędu, albowiem jest to wystarczające do wydania orzeczenia, zaś rozpoznanie pozostałych zarzutów podnoszonych w apelacjach stron byłoby bezprzedmiotowe dla dalszego toku postępowania.

Od powyższego prawomocnego wyroku skargę na wyrok sądu odwoławczego wniósł jedynie pełnomocnik oskarżyciela prywatnego M.K., zarzucając przedmiotowemu orzeczeniu rażące naruszenie art. 437 § 2 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 3 k.p.k., poprzez jego błędne zastosowanie i w konsekwencji uchylenie wyroku Sądu Rejonowego w K. w zakresie dotyczącym W. A. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Wojskowemu Sądowi

Okręgowemu w W.. W przedmiotowej sprawie zaś, nie zostały wypełnione przesłanki z art. 437 § 2 k.p.k. do uchylenia orzeczenia Sądu I instancji w zakresie dotyczącym oskarżonej W. A., w tym nie zaistniała bezwzględna przyczyna odwoławcza określona w art. 439 § 1 pkt 3 k.p.k., a to wobec niepodlegania sprawy o czyn z art. 212 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. prowadzonej wobec oskarżonej właściwości sądu wojskowego, zgodnie z treścią art. 647 § 1 pkt 1c k.p.k., do którego odwołał się m. in. Sąd *ad quem*.

W oparciu o tak sformułowany zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi II instancji do ponownego rozpoznania we wskazanej części.

W odpowiedzi na skargę pełnomocnik oskarżycielki prywatnej W. A. wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga jest zasadna i dlatego podlega uwzględnieniu odnośnie oskarżonej W. A..

Zgodnie z art. 539a § 3 k.p.k., skarga może być wniesiona wyłącznie z powodu naruszenia art. 437 k.p.k. lub w wypadku zaistnienia uchybień określonych w art. 439 § 1 k.p.k. Ograniczenie podstaw skargowych do tych, jakie wskazano w tym przepisie oznacza, że zakres kontroli dokonywanej przez Sąd Najwyższy po wniesieniu skargi na wyrok sądu odwoławczego, o którym mowa w art. 539a § 1 k.p.k., ograniczony jest wyłącznie do zbadania, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy uchybienie daje podstawę do wydania orzeczenia kasatoryjnego (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2018 r., I KZP 13/17, OSNKW 2018, z. 3, poz. 23). Co do zasady, Sąd Najwyższy nie jest więc, pomijając kwestię bezwzględnych przyczyn odwoławczych (niezależnie czy zaistniały w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, czy w postępowaniu apelacyjnym), uprawniony do badania, czy sąd odwoławczy prawidłowo stwierdził zaistnienie uchybienia stanowiącego względny powód odwoławczy, może jedynie ocenić czy z powodu stwierdzonych przez ten sąd uchybień, pierwszoinstancyjny przewód sądowy powinien zostać powtórzony w całości. W konsekwencji, wskazanie w skardze na wyrok sądu odwoławczego naruszenia innego przepisu niż art. 437 § 2 k.p.k. i art. 439 § 1 k.p.k., nawet

w powiązaniu z którymkolwiek z tych uregulowań, oznacza, że jest ona niedopuszczalna (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 24 stycznia 2018 r., II KS 1/18, OSNKW 2018, z. 5, poz. 38 oraz z dnia 25 września 2018 r., V KS 19/18, OSNKW 2018, z. 12, poz. 81).

Autor skargi wywodzi, że Sąd odwoławczy wydając kwestionowany wyrok kasatoryjny dopuścił się naruszenia przepisu art. 437 § 2 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 3 k.p.k., poprzez uchylenie wyroku Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy do rozpoznania sądowi wojskowemu w okolicznościach wskazujących na brak zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 3 k.p.k. Orzekanie przez sąd szczególny w sprawie należącej do właściwości sądu powszechnego i przez sąd powszechny w sprawie należącej do właściwości sądu szczególnego jako uchybienie procesowe, wynika ze ścisłego rozgraniczenia kompetencji sądów powszechnych i szczególnych. Zgodnie z art. 177 Konstytucji RP sądy powszechne sprawują wymiar sprawiedliwości we wszystkich sprawach z wyjątkiem spraw ustawowo zastrzeżonych dla właściwości innych sądów. Przez pojęcie „sądu szczególnego” rozumie się na gruncie Kodeksu postępowania karnego jedynie sądy wojskowe. Właściwość podmiotową tych sądów określa zasadniczo przepis art. 647 k.p.k., w którym wymienia się kilka kategorii podmiotów (osób) podlegających orzecznictwu sądów wojskowych, przy czym przyjęte zostało w tej materii kryterium w istocie podmiotowo-przedmiotowe, określające podsadność spraw karnych powołanym sądom szczególnym. Oznacza to, że wskazując podmioty podlegające orzecznictwu sądów wojskowych, ustawodawca jednocześnie oznaczył katalog przestępstw, w sprawach o które sądy te prowadzą postępowanie, utrzymując jednocześnie dodatkowe kryteria właściwości. Jak wskazał Sąd odwoławczy, strony kwalifikują zachowania jako wyczerpujące znamiona typu przestępstwa z art. 212 § 1 k.k., zarzucają wzajemne naruszenie obowiązków wynikających z przepisów i zarządzeń regulujących tok służby i pracy, zaś zdarzenia opisane w akcie oskarżenia miały zaistnieć na terenie jednostki wojskowej. Oskarżony w tej sprawie M. K. jest żołnierzem zawodowym w stopniu pułkownika, dowódcą jednostki wojskowej, natomiast oskarżona W. A. pełniła w tej jednostce funkcję głównego księgowego i zastępcy głównego księgowego.

Odnosząc się do podnoszonego przez skarżącego pełnomocnika statusu zawodowego W. A. wskazać należy, że na zasadzie art. 647 § 1 pkt 2 k.p.k. odpowiedzialności karnej przed sądem wojskowym podlegają także pracownicy wojska, tj. osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę, lub na innej podstawie przewidzianej w ustawie z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn. Dz. U. z 2019, poz. 1040) w jednostce budżetowej Ministerstwa Obrony Narodowej lub innej jednostce organizacyjnej pozostającej na zaopatrzeniu jednostki budżetowej resortu, ale w ściśle ustawowo określonym zakresie. Pracownicy wojska odpowiadają przed sądem wojskowym w przypadku: popełnienia przestępstwa określonego w art. 356–363 k.k. w zw. z art. 317 § 2 k.k.; popełnienia przestępstwa za granicą, podczas użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa, w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 1510), z uwzględnieniem także regulacji zawartej w art. 647 § 2 k.p.k.

Faktem jest, że w sprawie akt oskarżenia został złożony przez W. A., która następnie została oskarżona w ramach oskarżenia wzajemnego. W żadnym jednak razie zarzucone oskarżonej przestępstwo zniesławienia (art. 212 § 1 k.p.k. w zw. z art. 12 k.k.) nie należy do katalogu przestępstw powyżej wskazanych. Istnieją ponadto istotne różnice w opisie i istocie zarzuconych W. A. i M. K. czynów w ramach konstrukcji prawnej przewidzianej w art. 497 § 1 k.p.k. (oskarżenie wzajemne).

W postępowaniu w sprawach należących do właściwości sądów wojskowych nie stosuje się przepisów o postępowaniu prywatnoscargowym (art. 646 k.p.k.), co nie oznacza, by przestępstwa, w sprawach, w których toczy się postępowanie w trybie uregulowanym w Dziale XV, przestawały być przestępstwami prywatnoscargowymi, skoro o takim ich charakterze decyduje prawo karne materialne, a nie procesowe. Postępowanie w sprawach o przestępstwa prywatnoscargowe toczy się zatem w trybie zwyczajnym, z pewnymi odrębnościami uregulowanymi w szczególności w przepisie art. 661 k.p.k. Jeżeli żołnierz popełni czyn ścigany z oskarżenia prywatnego w warunkach (w tym w miejscu) dotyczących jurysdykcji sądów wojskowych (art. 647 § 1 pkt 1 lit. c k.p.k.) - choćby

wobec osoby cywilnej – to ściganie na zasadach ogólnych nie jest możliwe (por. Kodeks Postępowania Karnego, red. P. Hofmański, Warszawa 2012, tom III - t. 4 do art. 646; B. Zygmunt, Przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego w postępowaniu w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych, WPP 2002/3/97 oraz T. Grzegorzczak, J. Tylman, Polskie postępowanie karne, Warszawa 2014, Rozdział XVII - s. 1105 – 1106). Nie dotyczy to jednak pracowników cywilnych wojska.

Przesłanki tzw. bezwzględnych przyczyn odwoławczych, w tym dotyczących tak kardynalnych zagadnień, jak zakres właściwości rzeczowej sądu powszechnego i sądu szczególnego nie mogą być interpretowane rozszerzająco. Właściwość sądów oparta na przedstawionej wyżej regulacji wynika nie tylko z przynależności sprawcy do określonej kategorii osób, ale także związana jest z określonym rodzajem przestępstwa, lub okolicznościami jego popełnienia. Kognicja sądów wojskowych ma zatem wskazany charakter podmiotowo – przedmiotowy, gdyż do jej stwierdzenia jest wymagane zaistnienie łącznie obu tych elementów (por. S. M. Przyjemski, Spory kompetencyjne między organami sprawującymi wymiar sprawiedliwości w Polsce, pkt 2. Sąd powszechny czy sąd wojskowy, LexisNexis 2009). Nie zmienia takiej oceny to, że w sprawie wniesiono oskarżenie wzajemne. W sprawie złożonej podmiotowo wystąpienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 3 k.p.k., winno być badane w stosunku do każdego z oskarżonych i zarzuconych im czynów. W sprawie o takiej konfiguracji, która była rozpoznawana przez sąd powszechny lub sąd wojskowy, podczas której w odniesieniu do niektórych oskarżonych lub co do niektórych czynów doszło do naruszenia reguły kompetencyjnej, wskazany przepis stanowi podstawę uchylenia orzeczenia jedynie w tej części, która została dotknięta tym uchybieniem procesowym (por. P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2007, t II, s. 689-690) .

Z tych względów, uznając, że w niniejszej sprawie nie ziściła się wskazana bezwzględna podstawa odwoławcza wobec oskarżonej W. A., orzeczono jak w sentencji wyroku.

O zwrocie opłaty na rzecz oskarżyciela prywatnego orzeczono na podstawie art. 527 § 4 k.p.k. w zw. z art. 539f k.p.k.

